

СЕКЦЫЯ І. СТАНАЎЛЕННЕ І РАЗВІЦЦЁ ЮРЫДЫЧНАЙ НАВУКІ І АДУКАЦЫІ Ў БЕЛАРУСІ

АБ УПЛЫВЕ І. А. ЮХО НА ФАРМІРАВАННЕ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ШКОЛЫ ДАСЛЕДЧЫКАЎ ЗНЕШНЕПАЛІТЫЧНАЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

У. Е. Снапкоўскі

*прафесар кафедры міжнародных адносін факультэта міжнародных адносін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар гістарычных навук, прафесар,
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, вул. Ленінградская, 20, 220030, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
ulsnap44@inbox. ru*

Разглядаецца ўплыў прафесара І. А. Юхо на фарміраванне нацыянальнай школы даследчыкаў знешнепалітычнай гісторыі Беларусі. Аўтар на ўласным навукова-педагагічным вопыце паказвае ўклад І. А. Юхо ў станаўленне новай навуковай і вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі” ў гістарычных даследаваннях і адукацыйнай практыцы вышэйшай школы Рэспублікі Беларусь.

Ключавыя словы: знешнепалітычная гісторыя Беларусі; гісторыя дзяржавы і права Беларусі; навуковая школа; адукацыйны працэс у вышэйшай школе; Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт.

ON THE INFLUENCE OF IOSIPH A. YUKHO FOR THE FORMATION OF THE NATIONAL SCHOOL OF RESEARCHERS OF FOREIGN POLITICAL HISTORY OF BELARUS

V. E. Snapkovsky

*Professor of the Department of International Relations of the Faculty of International Relations of the
Belarusian State University, Doctor of Historical Sciences, Professor,
Belarusian State University, 20, Leningradskaya Str., 220030, Minsk, Republic of Belarus
ulsnap44@inbox. ru*

The influence of Professor Iosiph A. Yukho for the formation of a national school of researchers of the foreign policy history of Belarus is considered. The author on his own scientific and pedagogical experience shows the contribution of I. A. Yukho in the formation of a new scientific and educational discipline "History of Foreign Policy of Belarus" in historical research and educational practice of higher education in the Republic of Belarus.

Keywords: foreign policy history of Belarus; history of the state and law of Belarus; scientific school; educational process in higher school; Belarusian State University.

Паводле прызнання сваіх калегаў, прадстаўнікоў юрыдычнай навукі Рэспублікі Беларусь, Іосіф Александравіч Юхо з’яўляецца заснавальнікам беларускай, нацыянальнай школы даследчыкаў гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Гэта высокая ацэнка грунтуецца на агульнавядомым укладзе гэтага выдатнага вучонага і выкладчыка, абазначанага практыка ў сферы юрыспрудэнцыі і арганізатара ў галіне вышэйшай юрыдычнай адукацыі і навуковых даследаванняў у гісторыка-прававой навуцы Беларускай ССР/Рэспублікі Беларусь. Яго кандыдацкая дысертцыя была прысвечана дзяржаўна-прававым аспектам усталявання савецкай улады ў Заходняй Беларусі ў 1939 г. і абаронена пад кіраўніцтвам вядомага беларускага прававеда С. П. Маргунскага. Доктарская праца аднак скіравала даследчыка ўглыб вякоў, да гісторыі Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай і была прысвечана грамадска-палітычнаму ладу ВКЛ у XVI ст. Напэўна гэты паварот быў абумоўлены выкладаннем ім курса “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі”, пачатага ў 1963 г. на юрыдычным факультэце БДУ на кафедры гісторыі і тэорыі дзяржавы і права [5, с. 8-9].

Несумненна, што вучоны ўбачыў, якія глыбокія і недаследаваныя пласты гісторыі беларускай дзяржаўнасці схаваныя ў мінулых часах, у розных гістарычных формах

дзяржаўнасці Беларусі, пачынаючы ад яе зараджэння ў першых стагоддзях нашай эры ў форме дзяржаўна-племянных саюзаў, працягваючы Полацкім і іншымі княствамі перыяду Кіеўскай Русі. Пытанні зараджэння беларускай дзяржаўнасці прааналізаваны І. А. Юхо са смелых, піянерскіх пазіцый, што выразілася ў разглядзе ім яе пачаткаў з больш далёкіх часоў і на падставе сведчанняў антычных аўтараў, а не згадак у старажытнарускіх летапісах [3, с. 22; 17, с. 4-17, 47-54]. Пры даследаванні гэтага перыяду Іосіф Александравіч у сваіх апошніх публікацыях выйшаў на знешнепалітычную тэматыку [16; 18], хаця яна прысутнічала ў яго публікацыях па дагаворах і граматах старжытнай Беларусі (полацкі і вялікакняжацкі перыяды) значна раней [11; 15]. Але прадметам галоўнай увагі даследчыка была гісторыя дзяржавы і права ВКЛ, асабліва далюблінскага часу [16; 17; 19].

Прадмет навукі “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі”, паводле вызначэння, дадзенага І. А. Юхо ў “Энцыклапедыі гісторыі Беларусі”, заключаецца ў тым, што яна “вывучае ход падзей у дзяржаўным будаўніцтве, іх канкрэтыку і храналагічную паслядоўнасць, працэс узнікнення і развіцця дзяржаўных устаноў, іх дзейнасць, а таксама эвалюцыю дзяржаўнага права на Беларусі са старажытных часоў. Выяўляе асноўныя заканамернасці развіцця дзяржаўных органаў кіравання і ўлады, праваадносін у грамадстве, змены ў прававым становішчы класаў, саслоўяў і сацыяльных груп насельніцтва; даследуе крыніцы права, якія існавалі на тэрыторыі Беларусі ў мінулым, вывучае перадумовы ўзнікнення і развіцця асобных галін права. З’яўляецца арганічнай часткай агульнай гісторыі і культуры беларусаў” [14, с. 37; 17, с. 3]. Гэта азначэнне асноўных кірункаў вывучэння і даследавання гісторыка-прававой навукі Беларусі сведчыць аб вельмі шырокім храналагічным (ад узнікнення беларускай дзяржаўнасці да нашых дзён) і тэматычным (ад дзяржаўных органаў кіравання і ўлады да крыніц і галін права) дыяпазоне навуковай і вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі”. Для прадстаўнікоў гістарычнай навукі істотна, што прадмет і аб’ект гэтай юрыдычнай дысцыпліны цесна звязаны з агульнай гісторыяй беларускага народа і гэта стварае шырокае поле супрацоўніцтва паміж гісторыкамі і правазнаўцамі [2, с. 40-42].

І. А. Юхо ў акрэсленні значэння, прадмету і задач навукі гісторыі дзяржавы і права беларускага народа падкрэсліваў яе маральна-этычныя і гнэсалагічныя аспекты. На яго думку, яна дапамагае бачыць поспехі і памылкі ў грамадска-палітычным жыцці людзей, усведамляць сваё месца ў ланцугу пакаленняў, правільна кіраваць сваімі паводзінамі ў грамадстве. Таксама вывучэнне заканамернасцей развіцця дзяржаўнасці патрэбна беларусам для ўсведамлення свайго нацыянальнага светапогляду і вызначэння годнага месца сярод народаў свету. Таму вучоны рашуча выступаў супраць антынавуковай і антыпатрыятычнай канцэпцыі, паводле якой нібыта беларускі народ не меў сваёй дзяржаўнасці да Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 г. Як вядома, гэта сцвярджэнне было зафіксаванае ў акадэмічных выданнях савецкага часу па гісторыі Беларусі, гісторыі дзяржавы і права Беларускай ССР і Канстытуцыі БССР 1978 г. На самой справе, паводле яго цвёрдага пераканання, “беларускі народ меў у мінулым не менш слаўную і багатую гісторыю дзяржавы і права, нічым не горшую, чым у іншых народаў” [17, с. 4]. Тэзіс аб глыбокіх традыцыях беларускай дзяржаўнасці ўключаны ў Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь 1994 г.

У сваіх даследаваннях дзяржаўна-прававой гісторыі Беларусі эпохі феадалізму (дзяржаўнасці і права старажытнабеларускіх княстваў, ВКЛ і Рэчы Паспалітай) І. А. Юхо праналізаваў крыніцы беларускага права, у тым ліку першыя міжнародныя дагаворы беларускіх княстваў з замежнымі дзяржавамі (Рыгай, Готландскай зямлёй і нямецкімі гарадамі), саюзныя дагаворы (уніі) ВКЛ з Польшчай, дзяржаўна-прававы статус Рэчы Паспалітай як федэратыўна-канфедэратыўнай дзяржавы, Статуты ВКЛ ХVI ст. і Канстытуцыю Рэчы Паспалітай 1791 г. [11; 13; 15; 17-19]. Гэта праблематыка мае непасрэднае дачыненне да знешнепалітычнай гісторыі Беларусі як новага навуковага кірунку і адукацыйнай дысцыпліны ў сацыяльна-гуманітарных ведах нашай краіны.

І. А. Юхо разам з А. Ф. Вішнеўскім, В. А. Круталевічам і Л. К. Сокал апублікаваў вучэбныя дапаможнікі па гісторыі дзяржавы і права Беларусі, у тым ліку асобныя выданні па перыяду 1917-1945 гг., і хрэстаматыю па гэтым курсе, дзе змяшчаліся прававыя дакументы і матэрыялы па ўсіх перыядах гісторыі беларускай дзяржаўнасці і права, уключаючы Рэспубліку Беларусь [1; 4; 10]. У сумесным выданні з А. Ф. Вішнеўскім змешчаны шэраг крыніц, якія з'яўляюцца важнымі дакументамі па гісторыі знешняй палітыкі Беларусі: гэта дагавор Смаленскага, Віцебскага і Полацкага княстваў з Рыгай, Готландскай зямлёй і нямецкімі гарадамі («Смаленская гандлёвая праўда») 1229 г. (Готландская і Рыжская рэдакцыі), дагаворная грамата князя Гердзена з інфлянцкім магістрам і гарадамі Рыгай, Полацкам і Віцебскам 1263 г., мірны дагавор ВКЛ з Лівонскім ордэнам і Рыгай аб міры, межах і свабодным плаванні па Заходняй Дзвіне 1338 г., акт Крэўскай уніі 1385 г., Канстытуцыя Рэчы Паспалітай 1791 г. Раздзел хрэстаматыі “Беларусь у складзе Расійскай імперыі” змяшчае дакументы другой паловы XIX-пачатку XX ст., якія не звязаны са знешнепалітычнай тэматыкай, што ў прынцыпе часткова абгрунтавана, паколькі Беларусь згубіла сваю дзяржаўнасць пасля падзелаў Рэчы Паспалітай. Праўда яе тэрыторыя заставалася аб'ектам знешняй і ваеннай палітыкі іншых дзяржаў-напалеонаўскай Францыі ў час вайны 1812 г. і кайзераўскай Германіі ў гады Першай сусветнай вайны. Гэта знайшло адлюстраванне ў выданнях, больш звязаных з гісторыяй міжнародных адносін і палітычнай гісторыяй Беларусі, чым гісторыяй дзяржавы і права нашай краіны [8, с. 17-81].

Раздзел “Савецкі перыяд беларускай дзяржаўнасці” уключае такія дакументы агульнадзяржаўнага і знешнепалітычнага характару як, пратакол Усебеларускага з'езду 1917 г., тры Устаўныя граматы БНР, рэзалюцыі I с'езда КП(б)Беларусі аб абвяшчэнні БССР, Маніфест Часовага рабоча-сялянскага ўрада аб абвяшчэнні БССР, пастанову Прэзідыума Усерасійскага цэнтральнага выканаўчага камітэта аб прызнанні незалежнасці БССР, рашэнні I Усебеларускага з'езда саветаў, рашэнні Вярхоўнага Савета СССР аб уключэнні Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз'яднанні яе з Беларускай ССР 1939 г., закон СССР аб наданні саюзным рэспублікам знешнепалітычных паўнамоцтваў 1944 г., Канстытуцыі СССР і БССР 1977 і 1978 гг. адпаведна.

Раздзел “Абвяшчэнне і станаўленне суверэннай Рэспублікі Беларусь” узбагачае чытацеля такімі дакументамі дзяржаўна-прававога і знешнепалітычнага зместу, як Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце БССР (Рэспублікі Беларусь) і закон аб наданні ёй статуса канстытуцыйнага закона, Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека, Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 г. і яе змены паводле рэферэндума 1996 г., дагавор аб стварэнні Супольніцтва Беларусі і Расіі, мемарандум аб супрацоўніцтве паміж урадам Рэспублікі Беларусь і ЮНЕСКА [1].

Пасля абвяшчэння незалежнасці Беларусі І. А. Юхо скіраваў сваю ўвагу на дзяржаўна-прававыя і знешнепалітычныя аспекты нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва на тэрыторыі Беларусі пасля 1917 г. Несумненна смелы і наватарскі характар меў яго артыкул у “Беларускім гістарычным часопісе” пра паўнамоцтвы ўрадаў БНР і ССРБ/БССР у 1918-1921 гг. У ім абгрунтаваны канстытуцыйны і юрыдычны характар Трэцяй Устаўной граматы БНР ад 25 сакавіка 1918 г. і легітымнасць абвяшчэння незалежнасці БНР, што вынікала з рашэнняў Усебеларускага з'езда і дэкрэта СНК РСФСР аб несапраўднасці актаў аб падзелах Рэчы Паспалітай [12, с. 66]. Супрацьлеглым чынам адбываўся працэс канстытуіравання Беларускай савецкай рэспублікі, вырашальную ролю ў якім адыгрывала савецкая Расія. Паводле аўтара, урад РСФСР пасля адыходу немцаў з тэрыторыі Беларусі вырашыў стварыць тут “паслухмяны сябе ўрад” і ўтварэнне ўрада ССРБ адбывалася па рашэнню ЦК РКП(б), што ставіць пад пытанне яго паўнамоцтвы. Падводзячы выснову сваім разважаннем, І. А. Юхо канстатуе, што “адзіным законным беларускім урадам у 1918-1919 гг. быў Народны Сакратарыят Беларускай Народнай Рэспублікі, створаны Выканаўчым камітэтам Рады Усебеларускага з'езда на падставе яго рашэнняў” [12, с. 67].

У артыкуле разгледжаны юрыдычны статус ССРБ у 1920-1922 гг., які быў вельмі няпэўным і супярэчлівым. Фармальна яна лічылася незалежнай савецкай рэспублікай, а фактычна з'яўлялася аўтаномнай вобласцю РСФСР. Яе адносіны з РСФСР будаваліся не на раўнапраўных, федэратыўных пачатках, а на аснове аўтаноміі. Некаторае размежаванне кампетэнцыі паміж дзяржаўнымі органамі абедзвюх рэспублік адбылося пасля заключэння Дагавора аб ваенным і гаспадарчым саюзе паміж РСФСР і ССРБ ад 21 студзеня 1921 г. Выбраны на II Усебеларускім с'ездзе саветаў (снежань 1920 г.) урад пад старшынствам А. Чарвякова ахарактарызаваны як “першы законна ўтвораны беларускі савецкі ўрад”, які ў сваёй большасці складаўся з беларукіх камуністаў-бальшавікоў і абараняў па меры сваіх сіл інтарэсы беларускага народа [12, с. 68]. Асноўныя палажэнні гэтага артыкула атрымалі пацвярджэнне і развіццё ў дапаможніку В. А. Круталевіча і І. А. Юхо і ў маім артыкуле аб знешнепалітычнай дзейнасці БССР [4, с. 129; 6].

Пасля знаёмства з працамі І. А. Юхо, якое адбылося ў сярэдзіне і другой палове 1990-х гг., надышла чарга асабістага знаёмства з вядомым прафесарам. Нагодай стала міжнародная навуковая канферэнцыя “Знешняя палітыка Беларусі ў гістарычнай перспектыве”, арганізаваная ў Мінску Цэнтрам міжнародных даследаванняў БДУ і Міжнародным адукацыйным цэнтрам у маі 2002 г. Будучы членам аргкамітэта, я персанальна запрасіў Іосіфа Аляксандравіча на канферэнцыю. Наша размова адбылася па тэлефоне і ён, выслухаўшы мае аргументы, якія датычыліся блізкасці дысцыпліны “Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі” з яго любімым курсам “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі” і маіх спасылкаў на яго “Кароткі нарыс гісторыі дзяржавы і права Беларусі” і іншыя працы, адразу ж пагадзіўся выступіць. Прафесар выступіў на пленарным пасяджэнні з прывітальным словам і не даў тэкста, аб чым папярэдзіў загадзя, у матэрыялы канферэнцыі, якія выйшлі асобнай кнігай. Выслухаўшы мой даклад “Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі як вучэбная і навуковая дысцыпліна” [9], ён у перапынку пасля пленарнага пасяджэння сказаў мне вельмі важныя словы. Іх сэнс заключаўся ў тым, што я адкрываю новы кірунак у гістарычных даследаваннях, значэнне якога будзе ўзрастаць. Звярнуўшы ўвагу на мой узрост (а я яшчэ не размяняў пяцідзсяткі), І. А. Юхо сказаў, што я магу зрабіць яшчэ шмат у сваёй працы і шчыра пажадаў поспехаў на гэтым шляху. Я зразумела падзякаваў за яго ўдзел у канферэнцыі, добрыя словы пажадання на дарогу. На гэтым мы развіталіся, прафесар пакінуў канферэнцыю і мы больш не ўбачыліся. Значэнне нашай размовы да мяне дайшло пазней, калі даведаўся, як Іосіф Аляксандравіч адкрываў новую дысцыпліну на юрыдычным факультэце БДУ ў 1960-я гг. Можа гэта гучыць высокапарна, але я лічу, што ён перадаваў мне эстафету ў развіцці навуковых даследаванняў і распрацоўцы новых вучэбных курсаў у галіне юрыдычнай і гістарычнай навукі і на іх памежжы, якім з'яўляюцца дзяржаўна-прававая і знешнепалітычная гісторыя Беларусі.

Вучэбны курс «Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі» я пачаў чытаць на Адрэзненні міжнародных адносін БДУ з верасня 1993 г., калі быў прыняты на працу на пасаду прафесара кафедры міжнародных адносін. Гэта была новая вучэбная і навуковая дысцыпліна ў навучальным працэсе вышэйшай школы і беларускай гістарычнай навукі Беларусі. Адукацыйная, навуковая, грамадска-палітычная запатрабаванасць навучальнага курсу па знешнепалітычнай гісторыі Беларусі (гэты тэрмін аўтар ужывае як аналог назве «Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі») была выклікана найважнейшай палітычнай падзеяй ў гісторыі Беларусі XX ст. : абвешчэннем незалежнасці Беларусі. Як вядома, кафедра міжнародных адносін стваралася для падрыхтоўкі дыпламатаў для Міністэрства замежных спраў новай незалежнай дзяржавы. А беларускі дыпламат павінен быў ведаць гісторыю знешнепалітычнай дзейнасці і дыпламатыі беларускіх дзяржаў. Таму гэта дысцыпліна становілася адной з асноўных вучэбных прадметаў нашай кафедры.

Пры падрыхтоўцы падручніка (вучэбнага дапаможніка) па дысцыпліне важным вучэбна-метадычным і метадалагічным арыенцірам і пэўным узорам быў “Кароткі нарыс

гісторыі дзяржавы і права Беларусі” І. А. Юхо. Зразумела, даваліся ў знакі значныя адрозненні нашых дысцыплін, што належалі да розных навук. Прафесар закончыў свой дапаможнік 1917 г., а я другую частку сваёй кнігі прысвяціў як раз перыяду 1918-1991 гг. [8]. Але бліжэйшай па духу і разуменню гістарычнай працы аб дзяржаўнасці Беларусі, чым “Кароткі нарыс”, у мяне не было. Таму я лічу І. А. Юхо адным са сваіх настаўнікаў і натхняльнікаў у высокароднай і нялёгкай справе спасціжэння гістарычнай праўды нашай мінуўшчыны і яе перадачы новым пакаленням.

Традыцыі Іосіфа Аляксандравіча працягваюць яго калегі па кафедры і юрыдычнаму факультэту БДУ, беларускія даследчыкі гісторыі дзяржавы і права, палітычнай і прававой думкі, знешнепалітычнай гісторыі Беларусі. Яго вучаніца, прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Таісія Іванаўна Доўнар, вядомая як аўтар класічных прац і вучэбных дапаможнікаў па гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Сёння асноўнай задачай беларускіх гісторыкаў права яна лічыць паслядоўную і сістэматычную распрацоўку дзяржаўна-прававой гісторыі Беларусі з мэтай пераасэнсавання гістарычнай спадчыны і выпрацоўкі новых механізмаў удасканалення нацыянальнай дзяржаўнасці [2, с. 44]. Служэнню гэтай вялікай навуковай і адукацыйнай місіі прысвяціў сваё жыццё і прафісійную дзейнасць прафесар, педагог-настаўнік, грамадзянін і патрыёт Іосіф Аляксандравіч Юхо.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Вішнеўскі, А. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах са старажытных часоў да нашых дзён: вучэб. дапам. Мінск: Акадэмія МУС Рэспублікі Беларусь, 2003. 320 с.
2. Довнар, Т. И. Белорусская государственность и историко-правовая наука // Беларусь-Китай: сб. науч. тр. Государство и право. 2009. Вып. 5. С. 7-44.
3. Доўнар, Т. І. Прыклад служэння навучы, праву і Айчыне // Памяць і слава: Іосіф Аляксандравіч Юхо: да 90-годдзя з дня нараджэння: [зборнік / рэдкалегія: С. А. Балашэнка і інш.]. Мінск : Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, 2011. С. 21-25.
4. Круталевіч, В. А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (1917—1945 гг.): вучэб. дапам. для студ. юрыд. і гіст. спец. ВНУ / В. А. Круталевіч, Я. А. Юхо. 2-е выд. Мінск, Беларуская навука, 2000. 237 с.
5. Памяць і слава: Іосіф Аляксандравіч Юхо: да 90-годдзя з дня нараджэння: [зборнік / рэдкалегія: С. А. Балашэнка і інш.]. Мінск : Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, 2011. 175 с.
6. Снапкоўскі, У. Е. Знешнепалітычная дзейнасць Беларускай ССР (1919–1929 гг.) // Беларускі гістарычны часопіс. 2001. № 3. С. 28–41.
7. Снапкоўскі, У. Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі: вучэб. дапам. для студэнтаў фак. міжнар. адносін: У 2 ч. Ч. 1. Ад пачаткаў дзяржаўнасці да канца ХУІІІ ст. / У. Е. Снапкоўскі. Мінск: БДУ, 2003. 281 с.
8. Снапкоўскі, У. Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі: Вучэб. дапам. для студэнтаў фак. міжнар. адносін: У 2 ч. Ч. 2. Ад канца ХVІІІ да пачатку ХХІ ст. Мінск: БДУ, 2004. 303 с.
9. Снапкоўскі, У. Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі як вучэбная і навуковая дысцыпліна // Внутраная і знешняя палітыка Беларусі в исторической ретроспективе: материалы междунар. науч. конф., 24–25 мая 2002 г. Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2002. С. 224–235.
10. Юхо, І. А. Гісторыя дзяржавы і права Рэспублікі Беларусь: паслякастрычніцкі перыяд: вучэб. дапам. Мінск : НА ТАА “БІП-С”, 2004. 138 с.
11. Юхо, Я. А. Крыніцы беларуска-літоўскага права. Мінск: Беларусь, 1991. 238 с.
12. Юхо, Я. Беларускія ўрады 1918-1921 гг. і іх паўнамоцтвы // Беларускі гістарычны часопіс. 1993. № 4. С. 63-68.
13. Юхо, Я. Вытокі дзяржаўнага права Беларусі // Беларускі гістарычны часопіс. 2001. № 3. С. 3-13.
14. Юхо, Я. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т. / Беларус. энцыкл. ; рэд. кал. Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. Мінск: БелЭн, 1996. Т. 3: Гімназія-Кадэцыя. С. 37-37.

15. Юхо, Я. Дакументы полацкага феадальнага права // Помінікі гісторыі і культуры Беларусі. 1983. № 2. С. 28—32.
16. Юхо, Я. Канцэпцыі фарміравання Вялікага княства Літоўскага // Беларускі гістарычны часопіс. 2003. №9. С. 10—12.
17. Юхо, Я. А. Кароткі нарыс гісторыі дзяржавы і права Беларусі: вучэб. дапам. Мінск: Універсітэцкае, 1992. 270 с.
18. Юхо, Я. Міжнародныя дагаворы сярэднявечнай Беларусі // Беларускі гістарычны часопіс. 2004. № 11. С. 3—10.
19. Юхо, Я. Уніі Вялікага княства Літоўскага з Польшчай // Польшча. 1972. № 1. С. 207-226.

ТРИ БИОГРАФИИ ПРОФЕССОРОВ ПРАВА БГУ 1920-Х ГОДОВ: Н. Н. КРАВЧЕНКО, Б. В. ЧРЕДИН, В. Н. ШИРЯЕВ

К. Л. Томашевский

*профессор кафедры гражданско-правовых дисциплин образовательного учреждения Федерации профсоюзов Беларуси “Международный университет “МИТСО”, Белорусский государственный университет, доктор юридических наук, профессор,
Белорусский государственный университет, ул. Ленинградская, 8, 220030, г. Минск, Республика Беларусь,
k_tomashevski@tut. by*

В статье на основе архивных и опубликованных исторических материалов представлены три научно-педагогические биографии профессоров Н. Н. Кравченко, Б. В. Чредина и В. Н. Ширяева, которые преподавали правовые дисциплины в 1920-е гг. в недавно учрежденном Белорусском государственном университете. Приводятся некоторые ранее не публиковавшиеся архивные данные и малоизвестные страницы их научной карьеры, а также их основные научные труды.

Ключевые слова: Н. Н. Кравченко; Б. В. Чредин; В. Н. Ширяев; профессор; БГУ.

THREE BIOGRAPHIES OF BSU LAW PROFESSORS OF THE 1920S: KRAVCHENKO N. N., CHREDIN B. V. AND SHIRYAEV V. N.

K. L. Tomashevsky

*Professor of the Department of Civil Law Disciplines of the Educational Institution of the Federation of Trade Unions of Belarus International University MITSO, Belarusian State University, Doctor of Law, Professor,
Belarusian State University, 8, Leningradskaya Str., 220030, Minsk, Republic of Belarus
k_tomashevski@tut. by*

The article based on archival and published historical materials, the article presents three scientific and pedagogical biographies of professors N. N. Kravchenko, B. V. Chredin and V. N. Shiryayev, who taught legal disciplines in the 1920s at the newly established Belarusian State University. Some previously unpublished archival data and little-known pages of their scientific career, as well as their main scientific works, are given.

Key words: N. N. Kravchenko; V. B. Chredin; V. N. Shiryayev; Professor; BSU.

В настоящем докладе, подготовленном к конференции, посвященной 100-летию профессора И. А. Юхо, чьи лекции по истории государства и права Беларуси были проникнуты идеями истинного патриотизма, мы коснемся кратких биографий трех профессоров Белорусского государственного университета (далее – БГУ): Н. Н. Кравченко, Б. В. Чредина и В. Н. Ширяева. Они преподавали в 1920-х годах, т. е. после образования БГУ, который отмечает в 2021 г. свое 100-летие. Их жизненные пути, начавшиеся в дореволюционный период – пример служения юриспруденции и яркий образец для нового поколения юристов современной Беларуси.